Θεοῦ δὲ δῶρον ἐστὶν εὐτυχεῖν βροτούς.

מזמור פד:

אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָךְ:

BARLANDI COLLECTANEA sententiarum prouerbialium ex Bucolicis Vergilij.

1. Deus nobis hæc ocia fecit.

QVONIAM mortales tunc maxime deum imitentur cum bene faciunt: idcirco si principis cuiuspiam fauore atq; liberalitate indicabimus effectũ ut omni paupertatis metu deposito, liceat nobis ocio se in literario studio uitã exigere, mire cõgruet illud Vergilij Bucolicum: Deus nobis hæc ocia fecit. Et quod paulo post sequitur: Ille meas errare boues, ut cernis & ipsum

Ludere quæ uellem, calamo permisit
agresti.

2. Sæpe sinistra caua, prędixit ab
ilice cornix.

Hoc nunc etiam uulgo infelix o-
men habetur: unde per iocū usurpa-
bimus apud literatiores, quoties innu
emus cuipiā qui periculum incidit,
multò ante prædictum ita futurum,
ut tandem ueniret in magnum ma-
lum. Non excidit mihi legisse me a-
pud commentatorem Vergilij, uer-
sum hunc suppositititium esse: sed quo
niam in omnibus penè libris inest, ui
sum est admonere lectorem. Eiusdē
est generis quod præmittitur:

Sæpe malum hoc nobis, si mens non
lęua fuisset,
De cœlo tactas, memini prædicere
quercus.

3. Sic canibus catulos similes.

Ad indicandam rerum dissimilitudinem, conueniet illud:
Sic canibus catulos similes, sic matribus hœdos.

4. Hæc tantũ alias, inter caput extulit urbes,
Quantum lenta solent, inter uiburna cupressi.

Huic locus erit si quando significabimus urbem, quam iam ædificiorum dignitate opibusq́ꝫ alias longe superare: qualis nostra hac tempestate est Antuerpia Brabantiæ, ciuitas templorum priuatarumq́ꝫ ędium artificiosissima, structura mirabilis, & ob portus commoditatem florẽtissima. Ad quam non Holandi solum, atqꝫ Flandri populi finitimi, sed Hispani etiam, & Galli & Angli & Itali cõflu-

unt ut mercimonia sua uenditet. Cæterum mihi hæc urbs impensius placet, quod in ea primos ediderit uagitus Petrus Egidius, uir latine doctissimus, mihique propter egregiam doctrinam ualde coniunctus.

5. Nonnunquã grauis ære domũ
mihi dextra redibat.

Si quis innuet se in gymnasio quopiam politiores literas infeliciter docuisse, uixq; teruntium sibi ex professione accessisse, dicet illud:
Nonnunquam grauis ęre domũ mihi dextra redibat.
Vsurpat Rodolphus Agricola in epistola quapiam.

6. Vicini pecoris contagia lædent.

Innuimus hoc uersu, bonos malos fieri, si cum malis ac pestilentibus hominibus uersari cœperint.

Ante

7 Ante leues ergo paſcentur.

Si cuius memoriam nullo tempore apud nos interituram indicabimus, conueniet illud.

Ante leues ergo, paſcentur in æthere cerui.
Aut freta nudos, deſtituent in littore piſces.
Quàm noſtro illius, labatur è pectore uultus.

8. Nec ſum adeo informis, nuper me in littore uidi.

In hominem φιλαυτόν, ſibíq; immo dice placentem.

9. Non ego Daphnim, iudice te metuam.

Si quis doctiſſimi cuiuſpiam uiri cō tentus iudicio, paruipendet quę de ſuis uigilijs rudis inſcitia cenſebit, dicet illud:

Nō ego Daphnim, iudice te metuā.

10. Nec te pœniteat.

Si quem pœnitebit laboris in studiis exhausti, is hoc carmine monebit:

Nec te pœniteat, calamo triuisse labellum.
Hæc eadem ut sciret, quid non faciebat Amyntas?

11. Sordent tibi munera nostra.

In eū qui nostra uidebit aspernari.

12. Pallas quas condidit arces.

Si quis dicet libenter se urbis delicias alijs relinquere, sibi uero ruris amœnitatem magis placere. Aut etiā significabit rem quampiam sibi displicere, accommodabit illud:

Pallas quas condidit arces,
Ipsa colat: nobis placeant ante omnia syluæ.

13. Trahit sua quenqꝫ uoluptas.

Quum

Quum innuemus non uno omnes studio duci, sed alijs alia placere: atq; (ut Terentius ait) quot homines, tot esse sententias, quadrabit illud: Trahit sua quenq; uoluptas.

Huc allusisse uidetur Aulus Gellius in primo noctium Atticarum cum dicit: Alius ait, hoc me primum doce. Itē alius: hoc uolo (inqt) discere, istud nolo. Hic à symposio Platonis incipere gestit propter Alcibiade comessationem: ille à Phædro propter Lysiæ orationē. Est etiam (inquit) proh Iupiter, qui Platonē legere postulet, nō uitę ornandæ, sed linguę orationisq; comendæ gratia, nec ut modestior fiat, sed lepidior. Hactenus Gellius. Cuius uerba adscripsimus, nō doctioribus istis, & libros domi habentibus unde discant, sed pueris potissimum

hęc elucubramus, atq; utinam sic propediem omnes in literis proficiant, ut ijs meis non sit opus. Sed nescio quo pacto sunt pleriq; omnes ad latinas literas perdiscendas cunctatiores, & & quasuis nugas, atq; syllogismorum captionumq; dialecticarum laqueos citius amplectūtur, quàm id, sine quo nulla disciplinarū satis feliciter discit.

14. Sol crescentes, discedens duplicat umbras.

Hoc uersu utemur in cōgressibus apud amicos, quum indicabimus ob solis occasum finē colloquio, aut de ambulationi faciendum.

15. Quis enim modus adsit amori.

Quum significabimus in omni re penè facilius, quàm in amorę seruari modestiam, applicabimus illud: Quis enim modus adsit amori?

Id

Id enim habet amor, ut ſuos ſacrificulos exerceat.

16 Ah Corydon Corydon, quę te dementia cœpit.

In amentes: ſiquidem amantes ſunt amentes. Indicat hoc perpulchre Terentianus Cherea: qui cum in platea caſu uidiſſet puellam, tam impotēter cœpit ardere, ut apud Parmenonem in uerba proruperit, quæ non niſi ab amente dici ſolent. Ego neſcio hercle neq; quo eam, neq; quorſum eam, ita prorſus ſum oblitus mei. Venuſtior fiet uerſus, ſi accommodabitur in adulescentem ſterilibus uacātem ſtudijs, cuiuſmodi eſt poëtica. Nam hoc ſęculo uulgus tales minus ſapere dicit, qui ſe poſt habito quæſtuoſo legū ſtudio, ad poëticam applicauerunt,

17. Quin tu aliquid ſaltem potius

quorum indiget usus.

18. Viminibus, mollique paras detexere iunco.

Hoc uersu ignauos & nihil agẽtes, ad laborem aliquem hortabimur frugiferũ, quo famẽ propulsare possint.

19. Inuenies alium, si te hic fastidit Alexis.

Hoc commodissimum erit, quotiescunque arrogantiorẽ amicum familiaritati nostræ renunciantem, inuicem nos contemnemus. Ad puellam etiã subtristem, quod ab amatorculo sit illusa destitutaque.

20. Quo nunc se proripit ille.

Si quis dicet, scribetúue parum cohęrentia, ut imperiti in templis cõcionatores solent, quadrabit illud:

Quo nunc se proripit ille.

Ad hũc sensum memini usurpare Eramu

rasmum in Morię declamationem.

21. Ipse fatebatur, sed reddere.

Si quem dicemus fassum quidem se nobis pecuniam debere, uerum non habuisse quod redderet, accõmodũ fuerit illud:

Ipse fatebatur, sed reddere posse negabat.

22. Quid possit uterq;.

Si duo non illiterati certamen inituri, dicent periculum faciendum quantum uterq; ualeat dicendo, non ineleganter usurpabunt illud:

Quid possit uterque, uicissim experiamur.

23. Non ausim quicquam deponere tecum.

Est certamen cum aliquo abnuẽtis.

24. Nec dum illis labra admoui, sed condita seruo.

Apud

Apud doctiores hoc uerſu indicabimus auarum, qui arculę incluſis nummis uti non audet, quin fame potius mauult interire, quàm uel teruntium ingenti detrahere aceruo. Sed & prius dimidium accōmodum fuerit, cū artis cuiuſpiam imperitos, nos eſſe fatebitur.

25. Si ad uitulam ſpectes, nihil eſt
quod pocula laudes.

Cum ſignificabimus ueteres illos in dicendi facultate ita abſolutos fuiſſe, ut uix aliquam neotericis laudē reliquerint, non incōcinniter accommodabimus illud:

Si ad uitulā ſpectes, nihil eſt quod pocula laudes.

26. Efficiam poſt hac ne quenquā
uoce laceſſas.

Minæ in petulantes filios diſcipulosq;

losq;: sed & generatim in maledicũ.

27. Sensibus hęc imis, res est nõ parua.

Cum innuemus de re quapiã maturius consulendum, huic uersiculo locus fuerit:

Sensibus hæc imis (res non est parua) reponas.

28. Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos.
Nunc frondent syluæ, nunc formosissimus annus.

Hoc carmine licebit indicare uernũ tempus, quo lætari omnia, & quasi arridere prætereuntibus uidentur.

29. Amant alterna camœnæ.

Qui significabit cum intermissione studendum, ac ueluti respirandum esse a laboribus, dicet illud:

Amant alterna camœnæ.

Eundem sensum habet uersiculus ille

qui nulli non eſt hodie in ore: Quod caret alterna requie, durabile nō eſt.

30. Iouis ſunt omnia plena.

Vbi indicabimus nuſquā non eſſe, nihilq; non uidere deū, cōpetet illud: Iouis ſunt omnia plena.

31. Dum tu conſectaris apros, ego retia ſeruo.

Hoc utinā duntaxat legeretur, non etiam ſic agerent homines. Dicetur in eum, qui ex re quapiam ingentem pecuniam accipit, ne obolum quidē impartiens laborum ſocijs.

32. Pollio amat noſtram.

Cum innuemus hominem quempiā amare atq; magniſacere, à nobis etiam parum uenuſte ſcripta, dicemus illud:

Pollio amat noſtram, quamuis ſit ruſtica muſam.

Non

33. Non nostrum inter nos.

Si quis rogabitur ut litigãtes duos, pluresúe in gratiã restituat, hoc uersu si nolit, negabit.

Non nostrum inter nos tantas cõponere lites.

34. Vitula tu dignus.

Hoc Vergilij dicto apud studiosos iocabimur in eum, qui ob nimium aliquod facinus se putabit dignum, qui amplissimis donetur præmijs.

35 Non omnes arbusta iuuant, humilesq́ myricæ.

Hoc uersu dicemus, non omnes delectari rebus rusticis atq humili oratione: & ideo dicendum esse interdũ de urbis delicijs bellisq́, & ab humili sermone assurgendum, nonnunquã paulo altius scriptori, ut uarietate placeat lautiu[illegible]

Iam

36. Iam redit & uirgo, redeunt Saturnia regna.

Si quis indicabit ętate sua pulsis bellis, & profligatis terra, mariq; prædonibus, felicius sęculum esse, recte accōmodauerit illud:

Iam redit & uirgo, redeunt Saturnia regna.

Qualia sub Saturno fuerint sæcula, nullus credo paulo humanior nescit.

37. Tuus iam regnat Apollo.

Cum innuemus nihil non assecuturum, cuius amicus sit magistratus, aut urbis prefectus, accōmodum fuerit illud: Tuus iam regnat Apollo.

38. Duræ quercus sudabunt.

Quoties indicabimus nunquā euenturum aliquid, aut tam raro solere cōtingere, ut stultissimum uideatur spe-

[illegible]

raro, herbis usurpare Duræ illud.

Duræ quercus ſudabunt. Et hunc in modum ſcite uſurpabimus: id quod ſperas, futurum equidem puto, cum duræ quercus ſudabunt roſcida mella. Huic affine eſt græcorum adagiũ: Ad græcas calendas: quod in prouerbiorum Chiliade, primus interpretatus eſt Eraſmus Roterodamus, noſtra ætate decus linguæ latinæ.

39. Iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles.

Qui uolet innuere uirum magnitudine animi excellentem, & de quo non minus ſit patriæ expectandum, quàm Grecis olim ab Achille, nõ ineleganter citauerit illud: Iterũ ad Troiam magnus mittetur Achilles.

40. O mihi tam longe.

Si quis uitam ſibi prorogari tantiſper optabit, dũ hoc uel illud uiderit,

B aut

aut hãc aut illam diſciplinam cognouerit, illud accõmodet licebit: O mihi tam longe, maneat pars ultima uitæ ſpiritus.

41. Non me carminibus uincet, nec Thracius Orpheus, Nec Linus.

Hoc cuiuſpiam notabimus in perceptis diſciplinis, aut certe guſtatis iactantiã, quæ omnino intolerabilis: niſi is qui ſeſe inſolentius iactat, appri me doctus ſit. Superioribus affinem habent ſenſum, quæ proxime apud poëtam ſequuntur: Pan etiam Arcadia, dicat ſe iudice uictum.

42. Tu maior, tibi me ęquũ eſt parêre.

Hoc hodiernis temporibus uſurpãt ſtudioſi literarum, innuemus credenduum eſſe, & locum dandũ grandiori: ſiquidem nullo non ſæculo, adhuc habitus eſt honor ſenectuti.

Lenta

43 Lenta ſalix, quantum pallenti.

Si quē cui multis partibus in ſtudijs doctrinę pręferēdū cēſebimus, locus erit his uerſibus: Lenta ſalix, quantū pallenti cedit oliuę. Puniceis humilis, quantum ſaliunca roſetis: Iudicio noſtro, tantum tibi cedit Amyntas.

44 Tu decus omne tuis.

Si quē egregie eruditū, aut claris ortum natalibus hominē indicabimus, pręclaribus facinoribus familium, ex qua ſit ortus illuſtriorem facere, congruet illud: Tu decus omne tuis.

45. Poſtquā te fata tulerūt, Ipſa Pales agros, atq; ipſe reliquit Apollo.

De interprete doctiſſimo, cuius interitu, ſignificabimus collapſum propè literarum ſtudium.

46. Infelix lolium, & ſteriles dominantur auenæ.

Si quod innuemus gymnaſium, ubi pulſis rectis ſtudijs, barbaries & garrulitas forẽſis omnia occupauerit, adducemus illud: Infelix lolium, & ſteriles dominantur auenæ.

47. Daphnis ego in ſyluis.

Qui ſuperbe iactabit ob doctrinam nomen ſuum, per omnes ferè terras propagatum eſſe, nõ inſcite ridebitur hoc uerſu: Daphnis ego in ſyluis, hinc uſq; ad ſidera notus.

48. Nec calamis ſolum æquiparas, ſed uoce magiſtrum.

Hoc uerſu laudabitur diſcipulus, doctrina præceptore ſuo non inferior.

49. An quicquam nobis tali ſit munere maius?

Attollitur ultima huius uerſiculi: nihil tamen uetuerit, eo ſignificare munus ab amico tranſmiſſum, nobis fuiſſe

iſſe gratiſſimum.

50. Ipſe fuit cantari dignus.

Si quem uirum dicemus iure ab optimis laudatum ſcriptoribus, conueniet illud: Ipſe fuit cantari dignus.

51. Iſta iampridem, Stimichon laudauit carmina nobis.

Solent impẽſius placere nobis, quæ intelleximus doctiſſimis aliquãdo uiris probata, ad id conueniet illud: Iſta iampridem, Stimichon laudauit carmina nobis.

52 Candidus inſuetum miratur.

Ruri habitãtibus id uſu euenire ſolet, ut ſi quãdo in urbem aliquam primum commeauerint, ad omnia ędificia mirabũdi reſiſtãt: in quibus plus operę, quàm in ſuis illis caſulis cõſumptum putent. In eam ſententiam quadrabit illud: Candidus inſuetum mi-

ratur limen olympi.

53. Ante focum ſi frigus erit, ſi meſſis in umbra.

Hoc amicū hybernis menſibus foci, æſtate uero propulſandi ęſtus gratia, umbræ ſubmonebimus ut meminerit: ſed & in ocioſos nulliq; rei manū admouentes, quid congruentius.

54. Saltantes Satyros, imitabitur Alpheſibœus.

Quadrabit in ebrium, cui iam plus poto, ſaltare ſolum libet.

55. Quæ tibi, quæ tali reddam pro carmine.

Quū ſignificabimus nō habere nos, quo literati munus amici cōpēſemus, non intempeſtiuum fuerit illud: Quę tibi, quæ tali reddā pro carmine dona? Neq; me tantum uenientis ſibilus Auſtri, Nec percuſſa iuuāt fluctu

iam

iam littora, nec quę Saxosas inter de-
currunt flumina ualles. Hac Bucoli
ca cõparatione utemur, quoties aut
lectione nobilissimi scriptoris, aut li-
teratissimi amici epistola, incredibili
nos dicemus affectos uoluptate.

56. Nec Phœbo gratior ulla est.

Si quem innuere uoles, qui scripto-
re aliquo præcipue delectetur, cõgru
et illud: Nec Phœbo gratior ulla est:
Quã sibi quæ Vari præscripsit pagi-
na nomen. Et mihi prę cęteris placuit
semper Terentius: quo sospite, nun-
quam sentiet exitium latina lingua.

57. Ah uirgo infelix, tu nunc
in montibus erras. Ille latus niueum,
molli uultus hyacintho, Ilice sub ni-
gra pallẽtes ruminat herbas: Aut ali
quam, in magno sequitur grege.

Hisce uersibus cõtemptum ueteris

amiculę significabimus: aut si libebit in usum uerecūdiorem trahere, usurpari poterit, cum indicabimus aliquē pristinis neglectis amicitijs, aliò transtulisse amorem. In illos etiam accommodabitur, qui studijs doctrinæ neglectis, diuersa sequuntur.

58 . Arcades ambo. Et cantare pares, &

Si quādo loquemur de duobus apprime literatis uiris, in eadem etiam terra natis, apposite respōdetur illud: Arcades ambo. Et cātare pares, & respondere parati. Quales fuisse ueteres illos legimus Catullum, & Pliniū: atq; hac etiam tempestate noscimus Erasmum Roterodamum, & Martinum Dorpium. Quibus uiris, quum communis sit patria Holandia, commune etiā studiū est, ut à uulgari hominum

minum doctrina, & dicendi scribendiq; nitore, quàm possint longissime absint.

59. Et certamen erat Corydon cum Thyrside.

Quum innuemus inter duos pertinacius concertatum, accommodabimus illud: Et certamen Corydon erat cum Thyrside magnum.

60 Posthabui tamen illorum mea.

Quum dicemus nos aut comœdiarum festiuitate, aut lepôre dialogorũ quorundam sic allectos, ut illorum lectiones habuerimus præpositam nostris rebus serijs, non inconcinniter usurpauerimus illud: Posthabui tamen illorum mea seria ludo.

61. Rumpantur ut ilia Codro.

Si gestiemus præclarum aliquod facinus ędere, ut gloriæ nostrę inuiden

tibus homuntionibus oculi doleant, citabimus illud: Inuidia rumpantur ut ilia Codro.

62. Candidior cygnis, hedera formosior alba.

Hoc carmine mulieris cuiuspiā laudabimus formā. Huc haud dubiè respexit Gulielmus Goudanus, traducens apologū Æsopi, de coruo & uulpecula. Quem apologū cum nuper auditoribus meis enarrarē, uisus mihi sum, nō huius temporis scriptorē, sed ueterū aliquē interpretari. Est eñ ita purè atq; eleganter traductus, ut uel ipse Terentius (si reuiuiscat) nollet aliter, atq; ipse traduxerit transferre.

63. Si quia tui Corydonis habet te cura.

Si quis literatus è dolore laborans, ob quem publico abstinere cogatur, lite

literarū studiosum amicū per epistolā orabit, si se amet, ut adeat, non infesti uiter usurpabit illud: Si qua tui Corydonis habet te cura, uenito.

64. Proiecta uilior alga.

In homines, qui neq; sibi, neque alijs sunt utiles. Huius prouerbij, nescio meminerit ne Erasmus.

65. Hæc lux toto, iam longior anno est.

Hoc uideri solet, pueris in scholis sedentibus. Et amatoribus (ut Flaccus ait) mentitur amica.

67. Ite domum pasti, si quis pudor.

Homines omnium rerum saturos, hoc uersiculo monebimus, ut domū concedant, ne ebrij in plateis conspecti, omnibus sint ridiculo.

68. Hic focus.

Cū significabimus nos domi habē

tes

tes perpetuo igni calentē foculum nihil curare, quātum foris sæuiat gelu, accōmodabimus illa: Hic focus & tedæ pingues, hic plurimus ignis Semper, & assidua postes fuligine nigri. Hic tantum Boreę curamus frigora, quantum Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

69. Si formosus Alexis.

Videmus euenire nonnunquam in publicis gymnasijs, uiri multa doctrina præditi abitione, ut ipse quoqꝫ qui ante fuit studiorum ardor abeat, irrepatqꝫ in illius locum desidia, morbus teterrimus: quo qui correptus est, nihil molitur dignū fama, & laude perenni. Ad hanc sententiam quadrabit illud: Si formosus Alexis Montibus his abeat, uideas & flumina sicca.

70. Populus Alcide gratissima, ui

tis

tis Iaccho. Formoſe myrtus Veneri, ſua laurea Phœbo. His uerſibus dicemus, uarios rebus uarijs delectari, atque appoſitiſſime in ſtudijs accõmodabit, ſi quando uidebimus duos literarum perſtudioſos adoleſcẽtes: quorum unus uerſu, alter proſa oratione magis delectetur.

71. Sola Sophocleo, tua carmina digna cothurno.

Cum ſignificabimus cuiuſpiã uerſus digniſſimos, qui laudentur à poẽtis laudatiſſimis, mire conueniet illud: Sola Sophocleo, tua carmina digna cothurno. Sophocles autem fuit poëta tragicus nobiliſſimus, quẽ ſcribit Valerius Max. Oẽdipode ſuo Coloneo, omnium eiuſdem ſtudij poëtarum, præripere gloriam potuiſſe.

72 Mopſo Nyſa datur.

Cum

Cũ innuemus deformi marito formosam cõtigisse uxorẽ, & inerudito, scriptorẽ eruditũ: quare nihil esse potest magis ridiculũ, applicabimus illud: Mopso Nysa datur. Ego quoque profusius ridere soleo, quoties uideã apud sacrificulos quosdam illiteratissimos, diui Hyeronimi atq; Augustini scripta: quę illi quidẽ manibus contrectare possunt, intelligere nõ possunt, ut qui ne delibauerint quidẽ unquã literas. Vnde fit, ut nec horarias preces suas intelligant, quas quotidie in templis corrupte permurmurant.

73. Quid non speremus amantes.

Amor ad industriã excitat animũ, artiumq; magister est optimus, qui, uix quisquã dixerit, nedum ego, quantus fuerit in priscis illis philosophis, qui disciplinarum gratia tantas regiones

pedi

pedibus obierunt, tot etiam tranſmiſerunt maria.

54. Nec curare deum credis mortalia quenquam.

In hominē intrepide peccātem, minimeqꝫ horrentem diuinum numen.

55. Iam fragiles poteram, à terra contingere ramos.

Elegātiſſimus hic uerſiculus, ad ſignificandum puerum maiuſculum: uſui fuerit, ſi pro ratione ſententiæ uerbū mutare uoluerimus.

56. Nunc ſcio quid ſit amor.

Si quis amatoriarū ſatur leuitatum, in amorem, utpote in rem pernicioſiſſimam uolet inuehi, uſurpabit illud: Nunc ſcioquid ſit amor, duris in cotibus illū Iſmarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes. Nec noſtri generis puerum, nec ſanguinis ædunt:

&

& quę proxime sequunt̃ apud poëtã.

77. Oues ultro fugiat lupus.

Cum indicabimus rem aliquã nunquam euenturam, quam alius putet posse contingere, competet illud: Oues ultro fugiat lupus: subaudi prius. Aurea duræ mala ferãt quercus: & quę proxime apud poëtam sequuntur, in eundem sensum.

78. Extremum hoc munus

Si quis graui morbo implicitus, mortemq́ꝫ quotidie expectãs, amico quippiam legabit, poterit illud allegare: Extremum hoc munus morientis habeto.

79. Non omnia possumus omnes.

Hunc uersum composuisse duntaxat, fuerit satis. Nam in adagiorũ Chiliadibus, interpretatus est eundẽ Erasmus.

Nihil

80 Nihil hic, nisi carmina desunt.

De gymnasio dicetur, in quo politi oris literaturę studium desideratur.

81. Nihil ille deos.

In hominem abhorrentē à studijs, poëticę atq; historicę ueteris, quadrabit illud: Nihil ille deos, nil carmina curat. Erit quoq; usui cum dehortabimur quempiam, ne ad hominē crassiore ingenio, & à musis alienissimum carmen mittat: quo ille non magis delectetur, quàm optimo uino canis.

82. Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.

Nimium cupientes, solent nonnunquam credere id esse, quod non est. Vnde homines ad rem attētiores, opibusq; duntaxat accumulandis studentes, nonnunquam somniant reperisse se aurū, idq; credentes ꝑ somniū,

falso gaudio ducuntur. Ad hoc faciet illud Vergilianum: Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.

83. Quo te Mœri pedes.

Cum nõ spectamus certũ quod agamus, cõueniet illud: Quo te Mœri pedes, an quo te uia ducit in urbem?

84. Sors omnia uersat.

Cum innuemus fortunã, in omni re plurimum dominari, non intempestiuum fuerit illud: Sors omnia uersat.

85. Carmina tantũ, Nostra ualẽt Lycida, tela inter Martia quãtum, Chaonias dicunt, aquila ueniẽte colũbas.

Hoc uersu indicabimus, frigere studia inter strictos gladios, neq; esse ꝙ magnopere quispiam poëma studeat dedicare principi, in re bellica occupato. Quod innuere etiã uidet Horatius, cũ ait: Nec cum uenari uolet ille,

Aeolijs

poëmata pāges. Et paulò post. Quoties q; educēt in agros, Aeolijs onerata plagis, iumenta canesq́;: Surge, & inhumane senium depone camœnæ.

86. Heu cadit in quenquam tantum scelus.

Hoc uersu exaggerabimus crimen, quod maius putabimus, quàm ut in hominem cadere possit.

87. Pene simul tecum, solatia rapta Menalca.

Hoc uersiculo significabimus, ueteris discessu amici nobis adēptum, quicquid ante solatij habuimus atq; delectationis: nihil enim dulcius est, quàm habere cum quo partiri curas dulcissimas, ac nugari suauiter interdum possis. Qualis hic mihi amicus fuit Ioannes Borsalus, uir nullo non præconio maior: q̃ simulac in Selan-

diã Canonicus factus migrauit, à me censui dimidium animæ meæ, & studiorum ac laborum meorum calcar, & quasi quendam socium & comitẽ distractum.

89. Occursare capro (cornu ferit ille) caueto.

Dicetur in hominẽ maledicũ ac præferocẽ, quẽ haud quaquã impune lacessas. Ab hoc nihil dissidet illud Horatianum: Fœnum habet in cornu.

90. Mantua uæ miseræ.

Plurimum mali sępe est ciuitati, à uicina ciuitate. Ad hoc significãdum, conueniet illud: Mantua uę miseræ, nimium uicina Cremonæ. Quod nõ intempestiuiter tunc quoq; usurpabimus, cum innuemus minime conuenire inter uicinos, qui in eadem arte uersantur. Siquidem inter hos artifi-

cij ſimilitudo, ęmulationem fermè ſo let conciliare. Vnde dicitur etiam ho die uulgo noſtrati: Figulus figulo, fa ber inuidet fabro, ſutori ſutor, poëta poëtæ, & cauſidico cauſidicus.

91. Non ego credulus illis.

Hoc dicetur, cum indicabimus nos minimè fidem habere, uerbis cuiuſ piam intemperãtius garruli: ſolet em̃ nõ raro euenire, ut pleraq; mẽtiatur, quiſquis multum loqui conet̃. Huic omnino ſimile Terẽtianũ illud in An dria: Mihi quidem non fit ueriſimile.

92. Argutos inter ſtrepere an ſer olores.

Hoc quoque prouerbij, interpreta tus eſt Eraſmus.

93. Huc ades ô Galatea.

Cum non longe à mari habitantem amicum, admonebimus ut in urbem

commigret ubi ſtridentes Aquilone procellas, non ſit auditurus, utemur hoc carmine: Huc ades ô Galatea, quis eſt nam ludus in undis?

94. Hic uer purpureum.

Contra, ſi quando orta in urbe quapiã periculoſa ſeditione, monebimus amicum, ut uitato ſtrepitu, inteſtiniſq; diſcordijs, ad ruris ſe conferat delicias, tradatq; ſe ocio & tranquillitati, uſurpare licebit illud: Hic uer purpureum, uarios hic flumina circum, Fundit humus flores: hic candida populus antro Imminet, & lentę texunt umbracula uites. Huc ades, inſani feriant ſine littora fluctus.

95. Numeros memini ſi uerba tenerem.

Cum indicabimus, nos non poſſe ſatis ad uerbũ memoriter narrare, quę

apud autorem aliquem legerimus, nõ alienũ fuerit illud: Numeros memini, si uerba tenerem. Est apud Vergilium, Lycidę pastoris, innuẽtis meminisse se quidẽ modulatam: quam imaginem ῥυθμὸν amici, uerum non tenere uerba carminis.

96. Omnia fert ętas, animũ quoq;.

Quoties innuemus, in senibus corporis uires cõsenescere atq; deficere, memoriã etiam minui, cõgruet illud: Omnia fert ętas, animum quoq;.

97. Sæpe ego longos.

Cum iactare quispiam uolet in studijs, transactam sibi adulescentiam, tempestiuiter utetur illo: Sæpe ego longos Cantando, memini puerum me condere soles.

98. Nunc oblita mihi tot carmina.

Cũ senes iã, indicabimus nobis exci

disse omnino, quæ aut pueri, aut adu
lescẽtes didicerimus, cõueniet illud:
Nũc oblita mihi carmina, uox quoq;
Mœrim, Iã fugit ipsa. Vtit̃ diuus Hie
ronymus in epistola ad Nepotianũ.

99. Lupi Mœrim uidere priores.

Cum hoc prouerbium meis illini-
rem lucubratiũculis, frater meus ger-
manus iuuenis, non abhorrens à stu-
dijs humanitatis, dixit mihi idem ab
ab Erasmo enarratum: qui si reliquos
quoq; omnes Vergilij uersus, adagio
nis speciem præ se ferentes, aut cõges
sisset antehac, aut nunc per ociũ pos-
set, meo cõsuluisset labori, nulla uenu
stioris literaturæ studiosorũ iactura.

100 Nunc omne tibi stratum.

Cum significabimus nullis flãtibus
uentis, non esse nauigãdi facultatem,
aptè quadrabit illud: Nũc omne stra-
tum

tum silet æquor: & omnes (Aspice) uentosi, ceciderunt murmuris auræ.

101. Cantantes licet usq; (minus uia lædet) eamus.

Cantiunculę amœniores, & facetus sermo, uel longissimum iter breue facit, atq; ita iucundum, ut eundi laborem non sentientes, minimè difatigemur. Ad hoc significandum, ualebit illud; Cantantes licet usq; (minus uia lędat) eamus. Cum nuper ego frigore anni medio, Louanio Bruxellã uersus irẽ, prius omnino in urbem ipsam uentũ est, quàm ullus ad me defatigationis sensus peruenerit. Nam mecũ illò, demulcẽdi atq; laxãdi animi gratia, uenerat Ioannes Munterius Gandauiensis, homo doctus omnino, atq; φιλόλογος, qui mihi tũ fuerat pro uehiculo in uia; quemadmodum domi

est in utriusq; linguę studijs, non iniucundus socius.

102. Ego hoc te fasce leuabo.

Adiutare onera amico cupiẽtes, dicemus illud: Ego hoc te fasce leuabo.

103. Desine plura puer.

Cũ admonebimus quempiã silentij ad mensam sedẽtes, ubi famelicis nobis, haud libeat prius fabulari, quàm iratũ uentrẽ placauerimus, nõ infestiuiter usurpabimus illud: Desine plura puer, & quod nunc instat agamus.

104. Non canimus surdis.

Si quis præceptor innuet ea quę docet, ab auditoribus memoriæ mandari, allegabit illud: Nõ canimus surdis. Illum etiam lauri, illum etiam fleuere myricæ. Si quando significabimus in hominis docti atq; eloquentis morte, nullum studiosorum fuisse, qui non la-

crymas

crymas dederit, accommodabimus il lud: Illum etiam lauri, illum etiam fle- uere myricę: Pinifer illum, etiam ſola ſub rupe iacentem Mænalus, & geli- di fleuerunt ſaxa Lycęi

105. Vuidus hyberna, uenit de glande Menalcas.

Cōueniet in indoctos & barbaros, qui nihil tenēt mundioris literaturæ.

106. Et nigræ uiolę ſunt, & uaci- nia nigra.

Si quis male audiet, quod facie ſit a- tra, in commendationē atri coloris, eleganter adducet illud: Et nigræ uio læ ſunt, & uacinia nigra.

107. Hic gelidi fontes, hic mollia prata Lycori, Hic nemus, hic ipſo tecū con ſumerer æuo. His uerſibus utemur quoties indicabimus eos oppidi cuiuſ piā amœnitate peculiariter delectari.

Quale

Quale in Barbãtia Louanium: cuiũs famã amœnitatis, latius diffudit gym nasium, quod habet ijs nostris tempo ribus, in omni penè disciplinarũ ge- nere ita florens, ut huic uix Athenas prætulerint. In Flandria autem Gan- dauum oppidum, pręterquam quod amœnum, etiam multis nobilium ui rorum ædificijs, antiquorum operũ ęmulum: cui quidem fateor, me sem- per plus cæteris fauisse, quod olim hic didici latinæ linguæ rudimenta, cum puer undecim natus annos, à pa tre meo (felicis memoriæ) illò essem deductus, traditusq́ erudiendus Pe- tro Scoto: quẽ uirum illius ciuitatis, ingenio atq doctrina præstantissimũ audeo dicere. Sed ad institutũ recur- ro, ne quis me dicat in medijs cõmen- tarijs Panegyricũ scribere: quanquã uideo

uideo ſummos ſcriptores, nõnunquã uoluptatis cauſa, & ut marcentẽ quasi ſtomachum lectoris excitent, in digreſſiones expatiari. Ego uero hic nonnihil à propoſito digreſſus ſum, ut grati diſcipuli officio fungerer, nõ ut uel ipſe uoluptatem aliquã caperẽ, uel lectori oblectamenta quærerem.

108. Certum eſt in ſyluis.

Cum ſeruus quiſpiam innuet immitius ſe tractari ab hero duro, malleq́; ſe, uel inter feritate formidabili urſas, leonesq́; in ſolitudinibus uerſari, quàm tale diutius monſtrum perpeti, dicet illud: Certum eſt in ſyluis inter ſpelęa ferarum, Malle pati.

109. Libet Partho.

Si quis indicabit luſibus uacare ſe, ut quod in animo eſt moleſtię pellat, uſurpabit illud: Libet Partho torquere

Cydonia cornu Spicula, tãquam hęc sit nostri medicina doloris.

110 Omnia uincit amor, & nos cedamus amori.

Hoc carmine potentiam amoris licebit indicare, de qua sunt non inelegãtes apud Apuleiũ in quarto de asino uersiculi: quos non pigeret subscribere, nisi promptũ esset cuilibet apud autorẽ ipsum legere, qui Philippi Beroaldi, uiri in literis non postremi nominis cura, pristinum decorẽ nuper adeptus, hodie passim prostat.

111. Et quis erit modus.

Si quando hominem contubernalem, nocte concubia studentem reperiemus, locus fuerit illi: Et quis erit modus? Quo quidẽ monebimus eũ, ne ita sit in studijs assiduus, ut corpus afficiat: quo nomine Marcum principem

cipem Romanum, legimus correptũ à domesticis.

112. Nec gramina riuis.

Si quis innuet studiosum poëticę, non facile expleri lectione boni poëtæ, congruet illud: Nec gramina riuis, Nec cytiso saturantur apes, nec fronde capellæ.

113. Soli cantare periti Arcades.

Hoc usurpabimus, si libebit in quospiam iocari, qui disciplinam aliquam ita sibi uendicant, ut nihil alijs relinquãt. Quemadmodum Itali eloquentiam asserunt, atque hoc nomine sibi placent ita insolenter, ut si quando quid etiam rusticè dixerint, hoc ipsum elegantissimũ, atq; à musis ipsis profectum uideri uelint. Cæterum hoc uersu, serio fortasse laudari illi possent; nisi nũc in Germania quoq;

uiri

uiri eſſent utriuſque linguæ peritiſſi-mi, qui non ſolum docēdo, politiores quotidie ſuos reddunt, ſed ſcribendo etiam Germaniam æternitati commendant.

114. Mihi tum quàm molliter oſſa quieſcent.

Si quis indicabit, ſe in patria apud fumantes carnium ollas uitam tranſacturum, curarum omnium expertē, dicet illud: Mihi tum quàm molliter oſſa quieſcent.

115. Non illum noſtri.

Ad ſignificandum puerum indocilem, & ad diſciplinas ineptum, conueniet illud: Non illum noſtri, poſſunt mutare labores.

116. Gracili fiſcellam texit hybiſco.

De iJs qui in humili quapiam re operam ſumunt.

Amor

117. Amor tantum mihi creſcit in horas, Quantum uere nouo, uiridis ſe ſubijcit alnus.

Hoc uerſu innuemus, augeri indies amorem noſtrum in bonas literas, idq; fit, ſi optimis aſſueuerimus ab ipſis crepundijs, ſi paruuli primos illos ſcriptores, Vergilium, Horatium, Ciceronem, Terentium deniq; imbiberimus: cuius quidem poëtæ ſex fabulas, qui non legerit, is quid eleganter aut dicere in corona, aut ſcribere poſſit, nõ uideo. Vnde magis etiam miror, hunc poëtam dignum ſtudioſis ingenuarum artium, dignũ claris uiris, dignum principibus, dignum regibus, hodie in tam paucis literarijs ludis doceri: ex cuius lectione, ſtudioſi iuuenes pluſculum reportare poſſent emolumẽti, quàm ex ã-

lio quouis ueterum. Quod uidentes in Selandia quoque, præceptores aliquot bene literati, nuper pueris Terentium prælegere cœperunt. Cuius poëtę comœdijs, si illi immussare perrexerint, spero fore propediem, ut Selandia mea, non minus literas, quàm noscere dicatur mare, quo cingitur undequaq;, nec minus ab orationis nitore, quàm domesticæ supellectilis mundicia (quæ huic cum Holandia finitima regione conuenit) laudari ab omnibus debeat.

FINIUNT PROVERBIA VERSUum, ex poëtarum principe Vergilio collectanea, ab Adriano Barlando recognita, & aucta.

Cla

CLARISSIMO HEROI GEorgio Haloino, domus ac ditionis Haloinæ apud Flãdros longe principis, Adrianus Barlandus ſalutem dicit.

CVm ſuperiore anno meas in Vergilij Bucolicon annotationes emiſiſſem, dedicaſſemq́ꝫ eas Ioanni Niniuitæ, uiro apud Flandros pręcipuę eruditionis, ex rudi ſcheda repurgare cœpi, quæ antea in futurũ opus temere congeſſeram è libris Aeneidos. In eo ſtudio cõſumptis iam aliquot menſibus, cogitanti mihi, cuinã (euolare geſtiens) opuſculum cõmodiſſime dicare poſſem, ſolus tu occurriſti Haloine clariſſime, cui duas ob res, eam potiſſimũ lucubrationẽ deberi exiſtimaui. Primum, ꝙ ſummo generi, ſummã eru

ditionem adiunxeris, ob quam, tan-
to cæteris heroibus dignior es, quem
omnes colunt ac uenerantur, quanto
luſcinia ſemper ad huc coruo, hoc eſt
doctus indocto fuit honoratior. Dein
de ꝙ me prius amare cœperis, quàm
uel cognoris uel uideris. Quo nomi-
ne plus tibi debeo, quàm ut unquam
ſoluēdo eſſe poſſim. Habes quare an
notationes in libros Georgicorū, atq;
Aeneidos Vergilij tibi nuncupare ui
ſum eſt, opus uidelicet aptū poëticę
ſtudioſis adoleſcentibus. Sed quantū
habeat doctrinę, quantumúe fructus
allaturum ſit ijs qui legent, aliorum
eſto iudicium. Illud uere mihi, citra
omnem ſuſpicionem arrogantiæ ſu-
mere poſſem, hoc argumenti à me
primum excogitatum fuiſſe, poſt-
quam annis ſuperioribus in manus
meas

meas, incidisset opus adagiorum ue-
terum Erasmi: in quo disertissimus
uir ille, plerosque Homeri uersus,
ad hunc modum interpretatus est.
Vale, & cum hoc opusculum no-
strũ, quod tibi dedicamus (sic paruũ,
ac propemodũ rusticum) quæ
so animum, non rem ex
pendas. Louanij.

BARLANDI COLLECTA-
nea prouerbialium ſententiarum
ex libris Georgicorum & Ae
neidos Vergilij.

1. Multū ille & terris iactatus, & alto.

CVm ſignificabimus aliquē pluſculum regionū luſtraſſe, uſurpabimus illud ex pri mo Aeneidos Vergilij libro: Multū ille & terris iactatus & alto. Verba ſunt poëtæ, ſignificantis Aeneā poſt exciſam Troiā uarias terras, mariaq; laborioſiſſime peragraſſe.

2. Manet alta mente repoſtum.

Vbi ſignificabimus ueteris memoriam iniuriæ nōdum eſſe obliteratā,

lice

licebit illud accommodare: Manet alta mente repoſtũ. Dicitur apud Vergiliũ de iudicio Paridis, in quo is uoluptatis illecebra pellectus, contra Iunonem & Mineruam, indicauit Venerem forma præſtare.

3. Mihi iuſſa capeſcere fas eſt.

Quum innuet iuuenis faciendum ſibi, quod mandauerit natu maior quiſpiam, non ineleganter proferet illud: Mihi iuſſa capeſcere fas eſt.

4. Tu mihi quodcunq;

Quũ ſignificabimus alicuius fauore atq; auxilio, ampliſſima quæq; nos aſſecutos, uſurpare poterimus illud: Tu mihi quodcunq; hoc regni, tu ſceptra Iouemq; Cõcilias. Dicit' ab Aeoli perſona, agnoſcentis quicquid habet imperij dignitatisq;, id omne Iunonis ſibi contigiſſe beneficio.

5. O terq́; quaterq́; beati.

De felicibus, & qui rebus omnibus ad uitæ ſpectantibus, abundant.

6. Motos pręſtat cōponere fluctus.

Quoties inter ſe diſſidentes, conabimur ad concordiam reducere, conueniet illud: Motos præſtat componere fluctus.

7. Sęuit animis ignobile uulgus.

Hoc uerſu innuemus, declinandam eſſe concitantem plebem, quę ob imperitiam & perturbationem, potius rapi ſolet, quàm ratione duci.

8. Furor arma miniſtrat.

Significat iratum hominem, quod primum obuiū eſt, id ſibi pro armis capere.

9. Poſt mihi, non ſimili pœna commiſſa luetis.

Hoc uerſiculo pręceptor aliquis, in nuet

nuet ſe grauius animaduerſurum in diſcipulos, ſi ſemel admiſſam culpam iterauerint.

10. Ille regit dictis animos,
& pectora mulcet.

De præceptore litigantes diſcipulos comprimente. Poterit etiam de principe populi ſeditiones cohercente, & de eloquẽtia dici, cuius tanta potentia eſt, ut urbes quoque olim, ſuo uerſauerit arbitrio.

11. Cunctus pelagi cecidit fragor.

Hoc carmine innuemus, extinctos in urbe tumultus, uel lites & iurgia inter maritum atq; uxorem.

12. Optata potiunt̃ Troës arena.

Si quos eo perueniſſe uidebimus, quo magno deſiderio profecti ſunt, applicabimus illud: Optata potiuntur Troës arena.

13. O passi grauiora.

Si quis præteriti incommodi recordatione, animabit sese ad toleranda præsentia mala, citabit illud: O passi grauiora, dabit deus his quoq; finē.

14. Vos & Scylleam rabiem, penitusq; sonātes, Accestis scopulos, uos & Cyclopea saxa Experti.

In homines, magnis terra mariq; periculis defunctos. Est apud Maronē Aeneę hortantis suos, ut mala pręsentia magno animo ferāt, assecuturi tandem pacatas sedes, in quibus constituturi sint imperium.

15. Forsan & hæc olim meminisse iuuabit.

Hoc significat, iucundissimam esse præteritorum malorum recordationē. Vnde fit sępenumero, & libenter nautę amicis narrent, quæ medijs in

flu

fluctibus aliquando adierint pericula: & miles, quot pugnauerit in hostē prælijs, quot cicatrices tulerit.

16. Per uarios casus.

Perpetua quædā militia est uita hominis, in qua laborandum est nobis, ut simus postea in ocio, ad hoc significandum conueniet illud: Per uarios casus, per tot discrimina rerum, Tendimus in Latium, sedes ubi fata quietas Ostendunt.

17. Durate.

Hoc uerbo iuuenē uirtutis uiam semel ingressum, hortabimur ut ꝑgat, neqꝫ desistat donec superata difficultate, in summum eius euaserit, ubi laborum suorum, capturus sit uberrimos atqꝫ iucundissimos fructus.

18. Spem uultu simulat, premit altū corde dolorem.

In triſtem, qui tamen ſe gaudere ſi-mulat.

19. Implentur ueteris Bacchi,
pinguisq́ ferinæ.

Ingentem cominesſationibus dedi tam cõueniet, maxime in aulicos no-ſtrates, qui intempeſtiuis conuiuatio nibus dediti, noctes dieſq́ bacchant.

20. Hic pietatis honos, ſic nos in
ſceptra reponis?

Vti licebit hoc uerſu, quoties noce bunt nobis, de quibus ipſi aliquando bene ſumus meriti. Vt ad Ciceronẽ interficiendum, uenit Popilius qui-dam Lenas, quẽ ipſe Tullius capitali iudicio ante defenderat. Veneris eſt apud Vergilium, indignantis Aene-am ſuum à dijs negligi, quorum ille templis tot dona tuliſſet.

21 Cana fides.

De

De certa fide. Nam canitie multa resperſi homines, minus ſunt fraudulenti.

22. Scelere ante alios, immanior omnes.

In eum dicetur, in quo innuemus iniquitatem & malitiam, uſq; ad ſummum gradum creuiſſe.

23. Cur dextram iungere dextræ, non datur.

Si amici cuiuſpiam longius diſſiti, pręſentiam deſiderabimus, ijs cõueniet uti uerſiculis: Cur dextrę iungere dextram? Non datur, & ueras audire & reddere uoces?

24. Quę regio in terris, noſtri non plena laboris?

Hoc uerſu ſignificabimus, toto eſſe orbe diſperſa, ſcriptoris cuiuſpiã opera; ut ſunt apud omnes doctos hac tem-

tēpestate lucubrationes Erasmi, quo nullus recentiorum (quod sciam) aut plura, aut etiam meliora scripsit.

25 Res animos incognita turbat.

Dicetur in homines idiotas, qui sicubi de rebus memoratu dignis sermo instituit̄, stupere solēt. Nōnulli etiā irasci, si quis haud paulo doctior, inter cœnandum latine loqui cœperit.

26 Tros Tyriusq́ mihi.

Si quis indicabit se erga studiosos adulescentes perinde esse, ac album fixum in albo lapide, omnesq́ ex ęquo diligere, non intempestiuiter accommodabit illud: Tros Tyriusq́ mihi nullo discrimine agetur.

27 In freta dum fluuij.

Si cui innuemus re pulchrè & insigniter gesta, immortalitatem cōparatā, hos licebit uersus usurpare. In freta dum

ta dum

ta dum fluuij currẽt, dum montibus umbrę Lustrabunt, cõuexa polus dũ sidera pascet, Semper honos, nomẽq; tuum, laudesq; manebũt. Et huiusmodi quidem figurę passim obuiæ apud illustres poëtas, speciem omnes quandam habent prouerbij.

28. Nouas artes, noua pectore uersat Consilia.

In hominem qui totus struendis insidijs intẽtus est. Qualis fuit Carthaginensis Hannibal, à quo toties insidijs petiti sunt Romani.

29. Haud tãto cessabit cardine rerũ.

Pro eo quod est, non desistet à negocio penè transacto.

30. Te iam septima portat, Omnibus errantem terris & fluctibus æstas.

Venustissimum hoc erit, si in hominem

nē erraticū, & nullius rei detruſeris.

31 Hæc in noſtros, fabricata
eſt machina muros.

Si quid innuemus paratum in noſtram pernitiē, congruet illud: Hęc in noſtros, fabricata eſt machina muros. Dicitur apud Vergiliū de equo Troiano, quem Græci in Troianorum exitium ædificauerant.

32 Crimine ab uno, diſce omnes.

Si quis malos eſſe quoſdam & corruptos ſuſpicabitur, quod cum malis conſuetudinem habeant, dicet illud: Crimine ab uno, diſce omnes. Ab hoc nihil diſcrepat Terentianū illud: unum cognoris, omnes noris.

33 Nos aliquod nomen, de-
cusq́; geſſimus.

Hoc uerſu indicabit ſe quiſpiam, nō omnino inglorium ętatem exegiſſe.

Geli

34 Gelidusq; per ima cucurrit.

Qui dicet in maximo metu se fuisse, non incõcinniter adhibebit illud: Gelidusq; per ima cucurrit.

35 Eripui lætho me.

Si quis innuet se graui & periculoso morbo liberatum, aut aliud quippiã deuitasse mali, accommodabit illud: Eripui lætho me.

36 Omnia ferre sub auras.

In hominem linguę incontinentis. Qualẽ se esse cum innuere uellet Terẽtianus Parmeno: Plenus (inquit) rimarum sum, hac atq; illac perfluo.

37 Excussit ceruice securim.

Hoc uersiculo innuemus quempiã malum, quod imminebat depulisse.

38 Scelus expendisse mœrentem.

Si quem merito pœnis affectum dicemus, locus erit illi: Scelus expendisse

ſe merentem, Lacoonta ferunt. Dicitur apud Vergilium de Lacoonte à ſerpentibus abſumpto, quod (ut Troiani crediderunt) tentandi gratia cuſpidem antea immiſiſſet in equũ Mineruæ, à Græcis ędificatum.

39. O lux Dardaniæ, ſpes ô fidiſſima Teucrum.

De homine eloquẽte, & qui bonas literas ſcribendo, ab iniuria nititur obliuionis uindicare.

40 Fuimus Troẽs.

Hoc Vergiliano adagio, ſignificabimus actum eſſe de quopiam. Recenſetur ab Eraſmo, ne quid interim debita gloria fraudetur, atq; de poſſeſſione (ut aiunt) deijciatur.

41. Milia tot magnis nunquã uenere.

Significabitur hoc carmine ingẽs hominũ multitudo. Vſurpauimus nos

in epistola quadam ad doctissimum uirum Ioannẽ Murmelium : sed quã aptè, aliorum esto iudicium.

42. Vna salus uictis, nullam spe-
rare salutem.

Si quis innuet desperationem uerti nonnunquã in uirtutem, dicet illud: Vna salus uictis, nullam sperare salutem. Apud Iustinum historicũ arualissimum est, Locrenses cum Crotoniensibus pugnantes, nulla alia causa uicisse, quàm quod antea ob suorũ paucitatem desperassent.

43. Aspirat primo.

Cum in negocio quopiam bene sese habebũt principia, rectè accommodaueris illud: Aspirat primo fortuna labori.

44. Nihil inuitis fas quenquam fi-
dere diuis.

Grauissima sententia, interpretatur Donatus inefficax reddi, ꝗcquid humana industria aduersus dei uoluntatem molitur: hominibus enim deus potentior. Simillima huic sententiæ est Antonij Sabellici illa in Enneadibus. Frustra opponuntur diuinæ uoluntati, humana consilia.

45. Iustissimus unus, Qui fuit in Teucris, & seruantissimus ęqui.

Laudabitur hoc quispiam à iustitia, quæ nos suapte sponte sequetur, si omnem malam cogitationem de cordibus nostris deposuerimus.

46. Dijs aliter uisum.

Quod superi dant ferendum: cœlum culpare quis audet?

47 Domus interior gemitu, miseroq́; tumultu Miscetur.

Perquam uenustum erit, si ad animum

mum deflexeris, hoc uidelicet ſenſu: Corpus bene habet: ſed ira, cupiditate, libidine mens exagitata, ingemit.

48 Tibi pro ſcelere, pro talibus au
ſis Dij, ſi qua eſt cœlo pietas, quę
talia curet, Perſoluant grates
dignas, & præmia red-
dant Debita.

Imprecatio in hominem ſceleſtiorē.

49. Quoniam noſtri tibi cura receſſit.

In eum qui noſtri deſijt meminiſſe.

50. Ne qua parentis iuſſa time, neu
præceptis parêre recuſa.

Hoc carmine monemur obtemperare parentibus, quod quidem, haud grauatè nos decet facere. Quādoquidē deus ijs qui erga progenitores pietatem coluerint, non modo uitę promittit immortalitatem, uerumetiam in hac, interim uitæ longæuitatem.

51 Nusquam abero.

Cōueniet, si cui in rebus omnib. suppetias ꝑ uirib. nostris pollicebimur.

52. Sedibus hæret in ijsdem.

In eū qui nihil promouet, sed indoctus, ignauus iuxta semꝑ manet. In eos etiā torquebit̃, ꝗ in ijsdē semper senescunt studijs: ueluti si qs neglecto quęstuoso legum studio, assiduè poëtas euoluat, qui quid ad farinas?

53. Quo res cunqꝫ cadent, unum & commune periclū.

Simillimū est illi apud Ciceronem: in eadem es naui. Cui quoqꝫ prouerbio, Erasmus non improspere subscripsit.

54. Stat casus renouare omnes, omnemqꝫ reuerti Per Troiam, & rursus caput obiectare periclis.

Hoc

Hoc dicet qui periculis, quę ſemel expertus eſt, iterū obijcere ſeſe conſtituit: ut ſi quis iterum nauigare decreuerit, facto ante naufragio.

55. Ipſa ſilentia terrent.

Qui ſignificabit inſolitum uſpiam ſilentium eſſe ſibi ſuſpectum, atq; ob id ſe timerę inſidias, adducet illud: Ipſa ſilentia terrent.

56. Quid tantum inſano iuuat indulgere labori.

Hoc uerſiculo monebitur quiſpiam, ne in laborando nimium ſit uehęmens. Nam ut immodicum ocium, ita labor quoque immodicus, ualetudini inimicus eſt.

57. Non hæc ſine numine diuum Eueniunt.

Si quē indicabimus ad ampliſſimas dignitates, unius dei fauore ſubuectū,

 appo

appoſitè dicemus illud: Non hæc ſi-
ne numine diuum Eueniunt.

58. Tantum æui, longinqua ua
let mutare uetuſtas.

Hoc uerſu ſignificabimus nihil eſſe tam firmum, quod non demoliatur tandem longa annorum ſeries.

59 Sic oculos, ſic ille manus, ſic
ora ferebat.

De filio patri ſimillimo: aut alijs quibuſdā rebus, nihil inter ſe diſſimilibus

60. Sternimur optatæ gre
mio telluris.

Deſideratum iam diu portū nacti, aut in patriam (quę nullos non dulcedine aliqua ducit) appellentes, uſurpabimus illud: Sternimur optatæ gremio telluris.

61. Remis uentiſq;.

Hac prouerbiali metaphora, dicemus

mus aliquos maximo conatu adniti atq; incumbere. Sumptum à nautis.

69. Sua cuiq; exorsa laborem, for tunamq́; ferent.

Hoc carmine significabimus ferendum cuipiam id incommodi, cuius ipse autor fuerit. Hoc in sermonibus dicere solitum audio Petrũ Montanum, uirum in omnium bonarum artium disciplinis egregium.

70. Mihi frigidus horror.

Si quis indicare uolet se uehemẽter re quapiam perterrefactum, citabit illud: Mihi frigidus horror, membra quatit, Gelidúsque coit formidine sanguis.

71. Quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames?

Si quãdo dicemus homines auri gratia, diuina & humana miscere, infan-

da & execrabilia moliri, noua uoluta-
re in pectore consilia, contaminare,
diripere, spoliare, occidere, locus e-
rit illi: Quid non mortalia pectora co
gis, Auri sacra fames?

Contactuq; omnia fœdant.

In quos quæso hoc aptius detorseris,
quàm in Calcographos indoctos,
qui ueterum pariter ac recentium
autorum labores, ob inscitiam corri-
piunt, lanij uerius quàm calcographi
appellandi. Horum indiligentia, aut
inscitia potius, fortassis latius hoc tē-
pore grassaretur, nisi constantius resi
sterent doctissimi duo calcographi,
Aldus Manutius, & Iodocus Badius
quàm emendatissimè imprimentes,
optimos quoq; autores ab orco mor-
tuos reduces in lucem faciunt: & qui
olim prodigiosis mendis scatebant,
eos

eos ab omni iniuria uindicantes, emittunt.

73. Expletus dapibus, uinoq́ꝫ ſepultus.

Quadrabit in hominem, uino & epulis grauatum.

74. Trunca manum pinus regit,
& ueſtigia firmat.

De homine decrepito, qui pedum deſtitutus uiribus, baculo nititur.

75. Omnis curæ caſusq́ꝫ leuamen.

Si deceſſerit amicus, quo cum iocos ſeriaq́ꝫ iuxta miſcere conſueuimus, adducamus illud: Omnis curæ caſusq́ꝫ leuamen, Amitto Anchiſen.

76. Conticuit tandem, factoq́ꝫ
hic fine quieuit.

Facete in eum torquebitur, cuius in conuiuio, poſt longas & moleſtas fabulas, ſilentium nobis gratum eſſe indicabimus.

Sed

77. Sed mihi uel tellus.

Qui dicet ſe uel mori malle, quàm id facere quod infamię ſibi ſit futurũ, uſurpabit illud: Sed mihi uel tellus optem, prius ima dehiſcat.

78. Habes quod tota mente.

Si quem indicabimus, quod uoluit aſſecutũ, uſui erit illlud: Habes quod tota mente petiſti.

79. Ipſe ante alios pulcherrimus omnes.

De ſcriptore præter cæteros facundo, aut uiro ſtatura præter cæteros excelſa.

80. Pariter facta atq; infecta canebat.

In hominẽ falſa ueris intermiſcentẽ.

81. Duris genuit te cautibus horrẽs.

In eum, qui ingenio eſt adeo duro atq; inexorabili, ut neq; miſericordia, neq; precibus molliri queat, non inſci

te tor

te torquebitur illud: Duris genuit te cautibus horrens Caucaſus, hyrcanæq; admorunt ubera tigres. Siquidē Phauorino apud Gellium autore, ad fingēdas animi corporisq; ſimilitudines, natura ſeminis & lactis ingenia, & proprietates ualent. Neq; in hominibus id ſolum, ſed in brutis quoque.

Pedibus talaria nectit.

Vſui fuerit, ſi quem indicabimus fugam adornare. Poteſt etiam de eo dici, qui ſe parat ad opus aliquod peragendum,

Nuſquam tuta fides.

Hac ſententia ſignificabimus, tantā eſſe hominum perfidiam, ut uix ullus ſit, cui credere quicquam poſſis. Conſimilē habet ſenſum, illud in Andria Terentiana: Nulla ne in re, eſſe cuiquam hominum fidem?

Nul

84. Nullis ille mouetur fletibus, aut
uoces ullas tractabilis audit.

In hominem plane saxei capitis, atq; inexorabilem.

85. Magnoq; irarum fluctuat æstu.

In eũ qui secũ stomachatur. De Didone dictũ est, indigne ferente, quod Aeneas fugam clam appararet.

86. Potes hoc sub casu du
cere somnos?

Hoc uersu monebimus nõ esse dormitandum, undiq; imminẽtibus periculis: ut si hostis muros habeat.

87. Varium & mutabile sem
per Fœmina.

Significat mulieribus non esse credendum, propter inconstantię uitiũ, cui natura sunt obnoxiæ.

88. Gradũ studio celebrabat anili.

Cõgruet in cunctãtius aliquid agentem.

tem. Dicetur etiam non ineptè de eo qui quod potest facit, non quod uult. Est apud Poëtã de ablegata nutrice.

89. Littus ama, Altum alij teneant.

His monebimus quempiam, ut à negocio abstineat, cui sit impar: uelu- ti si de grammatica scribẽs, theologi- am eruditioribus relinquat.

90 Cedit, quoniã spoliata magister est.

91. Nihil stabile, quod duce caret.

92. Possunt, quia posse uidentur.

Ad rem peragendam confert pluri- mũ, si quid te non desperes posse con ficere, aut alij te posse existiment.

93. His ego suetus.

Si quis indicabit, quæ puero sibi fue rint cordi studia, eadẽ seni desijsse iu- cũda esse, dicet illud: His ego suetus, dum labor, uires sanguis dabat, Ae- mula nec dum, temporibus geminis

spargebat cana senectus,

94. Volucres diuerberat auras.

Si quem dicemus inanem operam sumere, accõmodabimus illud: Volucres diuerberat auras. Vt nos fecimus, docendis plerisque discipulis.

95. Ipse ego paulisper, pro te tua munera obibo.

Qui defesso integer in negocio succedit, illud citabit: Ipse ego paulisper, pro te tua munera obibo.

96. Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Id est ne in aduersis animũ deijcias.

97. Sopitos suscitat ignes.

In eum, qui sopitũ dissidiũ renouat.

98. Superas euadere ad auras.

Multi sunt in hac uita perferendi labores, ad immortalitatem tendentibus, ad id congruet illud. Superas euadere

dere ad auras, Hoc opus, hic labor est

99. Nunc animo opus Aenea, nunc pectore firmo.

Hunc uersum occinemus aggressuro negociũ, in quo sit animo opus atque audacia.

100. Nec uidisse semel satis est.

Si quam picturam librumúe innuemus nobis ob elegantiam uehementer placere, locus erit illi: Nec uidisse semel satis est, iuuat usq; morari. De filio quoq; dicetur, q̃ è longinquis locis parenti expectatus rediit, cuius cõspectu parens sub primum illum appulsum, expleri nequiuerit.

101. Hinc Italę gentes, omnisq́; Oenotria tellus, In dubiis responsa petunt.

De homine sapientia multa prædito, ad quem consulendi causa undi-

dique concurritur.

102. Ab Ioue principium generis.

Locus in hominem ſe iactantem na talium ſplendore.

103. Multi nos populi.

Si quis innuet ſe à multis certatim peti, conueniet illud: Multi nos popu li multę Et petiere ſibi, & uoluere ad-iungere gentes. Apud poëtam paren theſis eſt, quã ideo detraximus, quod ad rem nihil attinere uideretur.

104. Dij noſtra incepta ſecundent.

Orantes ut incepta nobis negocia, deus ad felicem exitum perducat, u-ſurpabimus illud: Dij noſtra incepta ſecundent.

105. Non uobis rege Latino Diuitis uber agri Troięue opu-lentia deerit.

Hoc uerſu indicabitur, ſub optimo

præ

præceptore non defuturum discipulis, quod discant.

106. Cui tristia bella, Ireq́ insidięq́, & crimina noxa cordi.

In eū dicet' qui rixis, bellis, dolis gaudet, eaq́ quoquo iuerit secum feret.

107. Odit & ipse pater Pluton, odere sorores Tartareæ.

In hominem omnibus inuisum.

108. Ne noster honos.

Si quis ingentem semel de se hominibus spem dederit, huic annitēdum, ne eā segniciē minuat, ad quod significandum illud conueniet: Ne noster honos, infractaq́ cedat Fama loco.

109. Stupet inscia turba.

Indocti quæ nesciūt, in aliis mirant'.

110. Et ululatibus ęthera complent.

In mulierū intemperiem. Qualis illa fuit olim in senatu Romano lacry-

mātium mulierum, atq; obsecrantiũ, ut una potius duobus nuberet, quàm uni duæ. Historia est in noctibus Gellianis

111. Tot incassum fusos.

Si quis literatior cōstituerit abolere, quæ multo labore conscripsit, hoc dicemus: Tot incassum fusos patiere labores.

112. Eximię laudis succensus amore.

Hoc uersiculo innuemus laudis studio excitatũ quempiã, ad pulchrum aliquod facinus peragendum.

113. Nobilis & fama, multis memoratus in oris.

De homine, qui ob eruditionẽ nulli non est notus.

114. Ad nos uix tenuis.

Si quid nobis parum cognitum innuere uolemus, congruet illud: Ad nos uix

uix tenuis famæ prolabitur aura. Est poëtæ inuocantis deas, ut res parum cognitas, suggerant scribenti.

115. Conuectare iuuat prædas, & uiuere rapto.

In eos qui nulla re furaces manus abstinere possunt, quiqꝫ student diripiendis opibus.

116. Toto uertice supra est.

De eo qui cæteros anteit corporis magnitudine.

117. Hic tibi certa domus.

Hoc uersu indicabimus cuipiã, domum nostram iure amicitiæ semper patêre.

118. Requies ea certa laborum.

Hoc carmine significabimus non non esse magnopere timendam mortem, quod ea uitæ huius laboribus, ferũdisqꝫ miserijs finẽ imponere uideatur,

atur, & certe imponit ijs qui ex hac la crymarũ ualle ad cœlum demigrant.

119. Accepitq́; manu, dextramq́;
amplexus inhæsit

De homine qui officiosius aliquem exceperit. Vt me iurecõsultus inter Louaniẽses doctissimus, Petrus Theneus, quoties ad se inuitat, fraterna quadam charitate complectitur.

120. Iam matura uiro, iam plenis
nubilis annis.

De puella quæ per ętatem uirum recipere iam potest. Nihil enim uetuerit usurpare, de puero iam per ætatẽ ad literas discendas idoneo.

121. Fugit ilicet ocior Euro.

De ętate qua nihil est fugacius. Hoc innuens Horatius secundo libro Sermonũ: Heu heu fugaces, Posthume, inquit, Posthume labuntur anni.

Pe

Pedibus timor addidit alas.

Trepide fugienti, metus est pro alis.

Omniaq; arma aduocat, atq; armis uastisq; molaribus instat.

In eum conuenit, qui magno conatu rem aggreditur.

Neq; enim fuga iam super ulla pericli est.

De eo qui est circunuẽtus, ita ut imminens periculum iam nequeat effugere. Ad hũc modum Carthaginensis Hannibal, uidens undiq; se occursum militũ Romanorum obseptum, poculum, in quo uenenum multò ante præparatum inerat, exhausit: autor Liuius.

Nequeunt expleri corda tuẽdo.

Qui rei cuiuspiam aspectu impensius delectabitur, non inscite deflexerit illud: Nequeunt expleri corda tuẽdo.

Quicquid in arte mea.

Qui innuet, amici omnes res ſibi curæ fore, dicet illud: Quicquid in arte mea poſſum promittere curę, Quod fieri ferro, liquidoúe poteſt electro, Quantum ignes animiq́ ualent, abſiſte precando.

. Incubuere omnes, pariterq́ laborem Sortiti.

De opere intẽtis. Eſt apud Poẽtam de ijs quos fabricæ ſuę Vulcanus deorum faber præfecerat.

. Tua cernere facta.

Cum innuemus optimum eſſe, ut diſcipulus boni præceptoris uitam omnem ac mores intueatur, diſcatq́ mirari: ſic enim fore ut libentius imitetur, congruet illud: Tua cernere facta Aſſueſcat, primis & te miretur ab annis. Dicit apud Vergiliũ Euander

ad

ad Aeneam de Pallante filio, quē uult idcirco cum duce Troiano proficisci, ut sub militia illius tyrocinij rudimenta deponat, & fortissimi ducis consuetudine rei militaris peritior euadat.

129. Quas pœnas mihi Turne dabis.

Minę in quempiam, qui nobis male fecerit.

130. O mihi præteritos referat si
Iuppiter annos.

Est senis præteritam ætatem optantis, quæ rebus gerendis, & ad gloriam comparandam magis idonea est: senectus uiribus destituta, cōsilio tantum ualet.

131. Haud uatum ignarus, uenturiq; inscius æui.

De eo, qui futura prædicere potis est hanc artē, ut multi sibi uendicant insolentes, ita paucissimi callent.

132 Contra Neptunum, & Venerem contraq́ Mineruam,
Tela tenent.

Conuenit in eum qui infirmior, contra longè potentiorem depugnat: ut si Frisius Gallo, Burgundo, Gelris bellum inferat.

133. Rerũq́ ignarus imagine gaudet.

In prophanos. Qui si quando ad spectandas comœdiarũ actiones admissi sunt, dum nullam habẽt idiomatis cognitionem, personarum uestitu atque ornatu oculos pascunt.

134. Rumpe moras omnes.

Hoc significabimus, properãdum cuipiam ad rem peragendam.

135. Diues equum, diues pictai
uestis & auri.

De homine uehementer diuite.

136. Tum uero incumbunt, urget

præsentia Turni.

Pręsentibus heris diligẽtius omnia agũt serui. Et in scholis pueri libris su isimmussant, magister ubi adest.

157. His amor unus erat.

De duobus qui magna inter se concordia uixerint. Est apud Poëtam de Niso & Euryalo, qui tam cõcordes in uita fuerunt, ut inter rara amicorum paria collocari meruerint.

158. Aliquid iamdudum inuadere
magnum. Mens agitat mihi,
nec placida contenta
quiete est.

Nonnulli magna semper moliũtur, nonnullos ocij impatiẽtes, tenet insanabile scribendi studiũ: ad quod significandum, ualent superiores uersus.

159. Consilium summis regni de
rebus habebant.

Hisce

His uersiculis eos ridebimus, qui se motis alijs, perinde sermonē seruāt, ac si de serijs arduisq; rebus colloquerentur, cum interim nugas agant.

140 Meriti tanti non immemor unquam.

Huic locus erit, si quis dicet accepti beneficij memoriam, ullo unquam die apud se interituram. Vt mihi donec hoc uitæ munus saluū esse deus uolet, non intermorietur apud me Iacobi Poterij Brugēsis, á latinę linguæ studijs non abhorrētis, hominis munificentiæ erga nos memoria.

141 Spondeo digna tuis.

Qui promittit mercedem non pœnitendam, ablaturum quempiam ob nauatā alteri operā, applicabit illud: Spōdeo digna tuis, ingētibus omnia cœptis.

Nec

142. Nec partum gratia talem
Parua manent.

Hoc significabimus, doctissimi cuiuspiam uiri opus, futurũ studiosis gratissimum.

143. Ante annos.

Ad significandum hominem, uiridi adhuc ętate, fortitudine & cõsilio uirum, congruet illud: Ante annos animumq́ gerens, curamq́ uirilem.

144. Sed non augurio.

Cum libebit quempiam ridere, qui cum augurandi scientiam professus, alijs mala prædixerit, ipse quid sibi esset euenturum mali, præuidere minimè potuerit. Nõ infacetè citabimus illud: Gratissimus augur, Sed non augurio potuit depellere morbum.

145. Multoq́ iacebat.

Si quando apud literatos iocabimur

in

in ebriū iacentem, & ut Verg. ait: Toto perflātē pectore somnū, haud inconcinniter usurpabimus illud: Multoq́ꝫ iacebat Membra deo uictus. Per deum, intellige Bacchū uini deum.

146 Si quid mea carmina possunt,
Nulla dies unquam memori
uos eximet æuo.

Hoc uersu scriptis nostris famā cuipiam perennem pollicebimur, quam in illustrium poëtarum atque oratorum operibus, adepti sunt non pauci illustres principes.

147 Confixiq́ꝫ suis telis.

In eum qui eius ipsius uerbis reuincitur. Translatio sumpta à militibus, qui nonnunquam in pugna suis ipsorum gladijs transuerberantur. Simillimum est illi in Terētianis Adelphis: Suo sibi gladio hunc iugulo.

Digna

148. Digna atq; indigna.

Si quē ſignificabimus inter iurgandū nihil reticuiſſe, ſed q̄cquid in buccā uenerit dixiſſe, cōueniet illud: Digna atq; indigna relatu uociferans.

149 Tumidiſq; nouo præcordia regno Ibat.

In eum, cui ſublatus animus eſt, quia paululū forte acceſſerit poſſeſſionis à mortuis parentibus relictæ: aut quia ſacerdotium obuenerit inopinatum.

150. Et tunicę manicas, & habent redimicula mitrę.

In hoīes immodice cultu indulgētes.

151. Macte puer uirtute noua, ſic itur ad aſtra.

Dicetur adoleſcenti, qui ſupra ętatē in literis aut philoſophia profecerit.

152. Omnia longæuo ſimilis, uultumq; coloremq;.

De puero uultu patrem referente, aut (si ad animũ uelis trahere) per uestigia paternæ uirtutis decurrente.

153. Et conferre manum, & procurrere longius audent.

De puerulis, quos sic in politiori literatura profecisse indicabimus, ut condiscipulos quoque in literarium certamen audeant, tanquam in arenam prouocare.

154. Me alta silẽtia cogis rumpere.

Qui innuet inuitum se atq; coactũ proferre, quod celato fuerat opus, adducet: Me alta silentia cogis Rũpere.

155. Spes addita suscitat iras.

In imperatorem, qui iniecta spe munitionis cuiuspiam potiundę, fortius instat.

156. Numina nulla premunt.

Vt nihil satis tutum illis, qui iratos sibi di

bi diuos habent, sic nihil metuendū ijs qui eosdem habent propicios, aut certe non inimicos. Ad hoc significandum, dicetur illud: Numina nulla premunt.

157. Stat sua cuiq; dies, breue & irreparabile tempus, Omnibus est uitę: sed famā extendere factis, Hoc uirtutis opus.

Hoc carminis, primū admonet nos breuitatis humanæ uitæ: deinde quia mortales sumus, ut pręclaris factis immortalitatē nobis comparemus, ne ueluti pecora uitā egisse uideamur.

158. Iam sua Turnum Fata uocant, metasq; dati peruenit ad æui.

Hoc innuemus fieri non posse, ut diutius in uita permaneat, qui ad summam senectutem peruenerit.

159. Nescia mens hominum fati,

sortisq́ futuræ.

Prorepimus omnes immortalitatē, incerti quem simus uitæ exitum habituri, interim obnoxij malis omnibus

160. Nec iam fama mali tanti, sed certior autor.

Cum indicare uolemus, post rumorem de re quapiam sparsum incerto autore, allatum tandem uerum nuncium, recte accommodauerimus illud: Nec iam fama mali tanti, sed certior autor. Quemadmodum nuper hic, cum aliquandiu rumor perseuerasset, extinctum in Hispanijs Philippum principē nostrum, rumori multis fidem non habentibus, redierunt tandem ex Hispanijs nobiles, & antiqua fide uiri, qui mortuum cum suis oculis uidisse affirmarent, ac tum demum credidimus omnes. Tū demū

cha

charissimi principis manibus ubertim fundere lacrymas, & singulis in urbibus parentare cœpimus.

161. Frater ne desere fratrem.

Conueniet, si quando innuemus æquum esse, ut germanus germanũ, cognatum cognatus, amicũ amicus adiuuet, si quis forte incõmodi quippiam adferre conabitur.

162. Spes pacis inanes.

De frustra sperantibus.

163. In melius tua quæ potes orsa reflectas.

Hoc monebitur adolescẽs luxu perditus, ut emergat aliquando, & se ad frugem bonam recipiat.

164. Acron Graius homo.

In eum, cui indicabimus non esse fidem habendã, nisi simul rem præsentem exhibeat. Nam Gręci olim ob le

leuitatem empturi quippiam, non ni ſi adnumerata pecunia admittebant.

165. Quo moriture ruis, maioraq́;
uiribus audes.

Apte detorſeris in temerarium in- cõſideratumq́;. Dici etiam poterit in eum, qui profitens artem quam non didicerit, magno cũ dedecore, & no- minis ſui uelut interitum decedit.

166. Iuſſa aliena pati & dominos
dignabere.

Congruet, ſi quando deterrere aliũ à ſeruitute conabere.

167. Abſtulit atra dies, & funere
merſit acerbo.

Hoc queremur, immatura morte a- demptum nobis amicũ. Poëta funus acerbum dixit, hoc eſt immaturum, ſumpta à pomis tralatione.

168. Et nunc ille quidem ſpe mul-

tum

tum captus inani.

De inaniter sperantibus. Dicitur apud Vergilium de Euandro, qui quotidie uota faciebat, iaciebatq́; stipē ꝑ salute interempti in bello filij.

169 Hei mihi quantum præsidium.

Si quem uirum eruditione atque facundia celebrem, dicemus fato functum, qui in uita laborantibus bonis literis opem tulerit, competet illud: Hei mihi quantum præsidium Ausonia, & quantum tu perdis.

170. Cui neq; fulgor adhuc.

Si qua erit mulier annosior, cui tamē forma nōdum defloruerit, haud inepte citauerimus illud: Cui neq; fulgor adhuc, nec dum sua forma recessit.

171. It lacrymans, guttisq́; humectat grandibus ora.

Licebit hoc per uisionem usurpare

in diuitis cuiuspiam hæredē, qui defuncto diuite mœrorē falsis lacrymis pullataq; ueste simulat, re gaudens.

172 Nullum cum uictis certamen, & æthere cassis.

Hoc indicabimus, non esse dicendum prauius in mortuos, neq; defunctorum scripta reprehendenda.

173 Non hæc ô Palla.

Pater qui in filio multum diuq; expectato, profectu frustratus est, usurpabit illud: Non hæc ô Palla dederas promissa parenti. Dicit apud poëtā Euander, audita filij morte.

174 Ne uero ne me ad tales.

Si quis postea monitus, ut in principis cuiuspiam uitā stilum infigat, innuere uolet non esse tantum in eos dicere, qui molares domi hunc, quibus insectantiū mordacitatem conficiāt,

non

non ineleganter accommodauerit illud: Ne uero, ne me ad tales impellite pugnas. 175 Experto credite.

Vergilianum & hoc, quo monemur ijs credere, qui plurimas res experientia didicerunt.

176. Ambo animis, ambo insignes, præstantibus armis.

Huic uersiculo nonnihil fuerit loci, si quando imperatores duos, à uirtute bellica laudabimus. Quales omnino fuerūt apud Romanos olim Cęsar dictator, et Octauius Augustus. Quorum alter potētissimos exercitus uirtute sua fudit: alter multis magnisq; prouincijs domitis, peperit & ocium humanis gentibus.

177. Nec uicti possunt absistere bello.

In pugnandi auidos.

178. Spes sibi quisq; (subaudi sit)

Optimum eſt in bello, ut unuſquiſque miles in ſeipſo ſpem habeat, non in aliena uirtute.

179. Conſulite in medium, & rebus
ſuccurrite feſſis.

Neſcio an quicquam fuerit hoc uerſu elegantius, ſi utemur eo, monentes in literis egregios uiros, ut pereunti reipub. literarię opē ferant, emendandis ueterum codicibus, ſine quibus res literaria incolumis ſtare non poteſt. Louanij hoc tempore uidentur mihi ſtudia hæc noſtratia ex parte ſibi aliqua reſtituta, diligētia latinę doctiſſimi amici mei Ludouici Viuis, Hiſpani generis, qui quotidie docendo, dormienteis excitauit hic latinas muſas.

180. Conſilijs habitus nō futilis autor.

De uiro prudēti, & qui cōſilio pollet.

Eſt de Drance oratore apud Verg.

181. Dicam equidem, licet arma mi
hi mortemq́; minentur.

Veritas non dicitur hodie ſine peri
culo. Huius tamē nōnulli ita ſunt ſtu
dioſi, ut & odio haberi pro hac, & uin
cula etiam ferre, haud recuſauerint.

182. Non replenda eſt curia uerbis.

In eum dicetur, qui tunc conſulen-
dum atque deliberandum exiſtimat,
cum urgēte amico, uiribus potius u-
tendum ſit.

183. Tibi Mauors uētoſa in lingua.

In eos qui uerbis duntaxat bellige-
rantur.

184. Multa dies uariusq́; labor.

Si quem innuemus, fortunæ fauore
in eundem dignitatis locum ſubue-
ctum, unde paulò ante eiuſdē iniqui-
tate fuerat eiectus, locus erit ijs uer-

sibus: Multa dies, uariusq́; labor mutabilis æui, Retulit in melius, multos alterna reuisens Lusit, & in solido rursus fortuna locauit.

185. Turnus Ego, haud ulli ueterum uirtute secundus.

Hãc irrisionem accommodare licebit, si quis miles corporis robore, peritiaq́; militari: aut oratoriæ studiosus, dicendi facultate elatus, insolentius sese iactauerit.

186. Quas dicere grates, quasue referre parem.

Cõueniet, sicut nos beneficio deuinctos significabimus. Vsurpat id uersiculi Politianus in epistola quadam.

187. Haud Ligurum extremus, dũ fallere fata sinebant.

Huic locus erit, si quẽ indicabimus in uita fallacem & malignum. Fuere enim

enim Ligures fallacia notabiles.

188. Nequicquam patrias tenta
sti lubricus artes.

In eum, qui frustra fallere alium conatus est.

189. O semper inertes Tyrrheni, quæ
tanta animi ignauia uenit?

In discipulos stantes segnes apud se, & assiduè oscitantes.

190. Non in Venerem segnis, nō
cturnaq́ꝫ bella.

In mulierosos. Vt Caligulam proditum est, tam fuisse in libidinem pronum, ut sorores etiam uiciauerit.

191. Et nos tela pater, ferrúmque
haud debile dextra Spargimus, & nostro sequitur de
uulnere sanguis.

Si tu mecũ ferociter agas, habeo uicissim, quo ferotiã tuã retundã. Simil

limum

limum eſt illud Plautino: Si tibi machęra, & nobis urbina eſt domi.

191 In te domus inclinata recumbit.

Ad eum qui ſolus induſtria ſua, aut familiam, aut laborantem rempublicam aliquam ſuſtentat. Demea Terētianus in Adelphis ſic de Geta ſeruo: Præterea hic Geta (inquit) ut captus eſt ſeruorum, non malus, neq; iners alit illas: Solus omnem familiam ſuſtentat.

193 Deſiſte manum committere Teucris.

Hoc uerſu monebimus quempiam, ut litigare deſiſtat cum potentiore, ne illius uires tandem magno ſuo malo experiatur. Eſt neſcio cuius apud Maronem, dehortantis Turnum, ne contra Troianos armis contenderet, qui non ſine ope diuina putarentur bel-

bellum gerere.

194 Magnę ſpes altera Romæ.

Cum Cicero forte in locum Romę ueniſſet, ubi Vergilij Bucolica recitabãtur, animaduertiſſetq́; uerſus quoſdam minimè triuiales, iuſſit ab exordio totam Aeglogam recitari. In qua cum poëta magnã ſpem futuræ præbuiſſet eloquentię, addidit in laudem eiuſdem: Magnę ſpes altera Romæ. Vnde accommodare hoc quoque licebit, ubi mentio fiet neoterici quidem ſcriptoris, uerum cum ueteribus illis conferendi.

195 Nulla dies pacem hanc Italis, nec fœdera rumpet.

De firma amicitia.

196 Nouę rediere in priſtina uires.

Hoc uerſu innuet ſe quiſpiã, immiſſas ualetudine uires reſumpſiſſe.

Non

197 Non hæc humanis opibus, nō arte magistra, Proueniunt.

Si quis innuet se à periculoso quopiam morbo, non medici, sed solius dei auxilio leuatum, usurpabit illud: Nō hæc humanis opibus, non arte magistra Proueniunt.

198 Disce puer uirtutem ex me, uerumq́ laborem.

Est primis exemplo, filium ad uirtutem capescendam excitantis.

199 Facito mox, cum matura adoleuerit ætas, Sis memor, & te animo repetentem exempla tuorum, Et ipse Aeneas auunculus excitet Hector.

Est ad uirtutem hortantis quempiã exẽplis maiorũ, quibus sit ꝓgnatus.

200 Obstupuit uaria confisus imagine rerum.

In eum qui latinę loquẽtes miratur, opem intelligens omnino nihil.

101 Deserit & muros, & summas deserit arces, Præcipitatq́; moras omnes, opera omnia rumpit.

De eo qui relictis domi rebus omnibus, ad aliquem properat accersitus: aut omnia reliquit, ut paululum amico det operę.

102 Non me tua feruida tenent. Dicta ferox.

Vbi quis innuet non moueri se, neque terreri magnificis cuiuspiam uerbis, adducet illud: Non me tua feruida terrent Dicta ferox.

103 Successum dea dira negat.

Hoc uersiculi in fortunam usurpabimus, si qd nobis nõ cesserit ex sẽtẽtia.

104 Quam longa una dies, ętas tam lon

longa rosarũ. Et paulo post.

Quam modo nascentem ru-
tilus conspexit Eous, Hanc
rediens sero, uespere
uidit anum.

His Maronianis uersiculis admonebimur breuitatis uitæ humanæ, quæ in sacris codicibus fœno cõparatur, & floribus agri.

Collige uirgo rosas, dũ flos nouus, & noua pubes: Sed memor esto, æuum sic properare tuum.

Dum adolescẽs es, compara tibi bonas literas, quibus senectutem oblectes. Habet enim ea ętas, nescio quid mali, quod nulla alia re facilius expuleris, quàm studijs literarum.

Arcanũ demens detegit ebrietas.

Caue ebrioso credas, q̃ celatũ uelis: nã

nam ebrius animi ſecreta proferet.

207. Et pudor & probitas, & me-
tus omnis abeſt.

De ſæculo corruptiore, quo quodli bet idem licere putant homines.

208. Fines horum tranſiluiſſe nocet.

Quoniam autore Plinio, perniciosiſſimum eſt in omni uita, quod nimiū: idcirco tot in mediocritatis commendationem, ſententias poëtæ reliquerunt: Et hic Maronis uerſiculus, nos monet ſeruandæ mediocritatis in rebus omnibus.

209. Non ſomnum capit, aut qui
eſcit unquam.

De homine ſtudioſo, noctu plurimū lucubrante.

210. Si quis habet nummos, ueni-
ens exibit inanis.

Poterit hoc trahi ad meretricem in

explebilem auiditatem, quæ amatores suos petendo, redigunt ad egestatis terminos.

211 Nullus ubiq; potest felici ludere dextra.

Nemo est perpetuo fortunatissimus. Ludere fortuna gaudet, quę nū quā uerius fortuna appellatur, quàm dum ludit.

212 Cerberus extremi suprema est meta.

Vna mors curis nos, & huius uitæ soluit laboribus, ad quod innuendū mire conuenit illud: Cerberus extremi, suprema est meta laboris.

213 Labor omnia uincit improbus

Nihil tam difficile, quod non assiduus perrumpat labor.

214. Multa adeo melius gelida se nocte dedere.

Nox meditationi & ſtudijs eſt aptior, cū omnia tacent, & nihil lucubranti obſtrepitat. Furibus quoq; nox amica: eo enim tempore, furta magis cedere ſolent ex ſententia.

215. Seros hyberni ad luminis
ignes Peruigilat.

De lucubrãte ſępius ad multã noctē.

216. Hyems ignaua colono.

Vt ęſtas flagrantior, ita hyberna etiam frigora nos à ſtudijs auocant.

217. Veterem in limo ranæ cecinere quærelam.

Non infacete dicetur in hominem ſemper aliquid petentem. Vt uxores ſolent & pueri.

218. Omnibus eſt labor impendēdus.

Nihil ſine labore abſoluitur.

219. Adeo in teneris conſueſcere
multum eſt.

Permagni refert quibus ſis rationi-
bus educatus.

Me uero primum dulces an
te omnia muſæ, Quarum ſa
cra fero, ingenti percullſus a-
more, Accipiant.

His uerſibus loci quippiā erit, ſi quis innuere uolet, ſe muſarum ſtudium mercaturæ præferre.

Illum non populi faſces, non pur
pura regum Flexit.

De homine minime ambitioſo.

Optima quęq; dies miſeris morta
libus ęui Prima fugit, ſubeūt
morbi, triſtisq; ſenectus.

Significat tēpore nobis labi, & interea obrepere nō intellectā ſenectutē.

Fugit irreparabile tempus.

Monemur hoc uerſu, ne ſinamus annos meliores inaniter effluere: non enim

enim redit, quę ſemel præteriijt dies.

224 Continuo culpam ferro cõpeſce,
priuſquam Dira per incautũ
ſerpat contagia uulgus.

Significat principio malis occurren dũ eſſe, ne neglecta graſſentur latius.

225 Nos immenſum ſpacijs conſeci-
mus ęquor: Et iam tempus, equũ
fumantia ſoluere colla.

Hoc carmine indicabimus, rei cuipi am finem imponi. Vt nũc defatigati nos, quod reliquum eſt in his annota tionibus, ab alio ſcribi cupimus, non laborantes quocunq; nomine circun feratur opus, modo non autores fue- rimus, ut tam utilis lucubratio ad ſtu- dioſam iuuentutem peruenerit.

Inſignium ſententiarum Ver-
gilij Finis.

IOANNES LVDOVICVS VIVES
Adriano Barlando suo S.

NArrauit mihi Iacobus Po-
terius, amicus mihi tibiq́ꝫ
cõmunis, qui quàm sit in re
omni consummatus, quantoq́ꝫ litera-
tos prosequat᷑ amore nosti, quẽ cum
posset famigerata patria clariq́ꝫ nata-
les cõmendare, se unicuiqꝫ dulcedine
sua laudandũ exhibet ac diligendũ,
eũ mediusfidius ita amo, ut sanguinẽ
corporis mei (si rem scirẽ fore gratã)
profunderẽ. Narrauit (inquã) is mihi
mense superiore, te optimos quosqꝫ
Vergilij adagiones collegisse. Neque
ẽm is misocalos est, q ab ista tua poli-
tissima abhorreat literatura, ꝙ mihi
cum ab illo nondũ peterem, uerum
quotidiano (ut est apud Quintilianũ)
cõuitio efflagitarẽ, tandem post dies
mul

multos (nescio ex quibus Labyrinthi penetralibus) erutũ mihi tradidit: q̃ nõ tam lectũ quàm uoratũ, fauces ita dulcoratos dimisit, ut auiditatẽ auxerint, non ut antea glutiendi, sed comedendi ruminandiq́ꝫ, & Philoxenicum expetendi guttur. Altius igit᷑ cũ sensa operis rimarer tui, ex medio me diusfidius latio, ꝓpter sermonis puritatẽ, ex medijs Athenis, ob grauitatẽ sentẽtiarũ depromptũ mihi uidebat᷑. Quid de Vergilio loquar, quàm tu sis de eo bene meritus Barlande candidissime, postera uiderint sęcula, q̃ effeceris ut iam non philotimos, mendaxq́ꝫ poëta, sed grauissimus philosophus exeat, talisq́ꝫ poëta, quales Horatius & Strabo, primos illos ac antiquissimos fuisse dicũt. Quorũ poesim, primam quandam philosophi-

am affirmarunt. Si enim Vergilij di-
cta non ad nugas referenda sunt, sed
ad eas (ut de Homero doctissimus E-
rasmus fecit) quę maximè sapientum
sunt parœmia, fit ut nihil de ipso, ut-
pote nullius ingenij, minimę́q; doctri
nę autore, Caligula Cæsar iure potu-
erit causari, quin potius uere sophos
& humanæ uitæ institutor appareat.
Ede igitur (nā iam plus satis maturu-
it) demerearis tibi totam, non modo
bonarum literarum studiosam pubē,
sed iuuenum ac senum scholam, ui-
ros pręcipuè, qui tantum Vergilio la
tinis, quātum Demostheni & Home
ro græcis tribuunt. Quos ego de Ro
manis rebus, quam optime iu-
dico meritos. Vale
Louanij.

Res

Res ad triarios rediit.

Romanum extat adagium, elegans cum primis & annotandum: Res ad ad triarios rediit. Eo licebit uti, cum significabimus rem eò periculi redactam esse, ut extremo conatu, summisq; uiribus sit enitendum, & ad suprema confugiendum consilia: quibus si nihil proficiatur, iam nihil reliquum esse uideatur, unde subsidium sperare possis. Veluti si in disceptatione quapiā literaria, mediocribus ambigentibus, ad unum aliquem summæ doctrinæ uirum rem deferre cogeremur. Aut in ancipiti negocio, potentissimorum amicorum opem implorare compelleremur, quos nō nisi maxima quadam adacti necessitate, soleamus interpellare. Deniq; si cū uulgaribus illis consilijs res explicari

nequit, ad nouũ aliquod, & egregiè callidum cõfugitur. Quemadmodũ Terentianus ille Phormio in sui nominis fabula, cum significaret neque in Antiphone, neque in Phędria, neque in Geta satis esse præsidij, ad retundendam senis sæuitiam: Ad te, inquit, Phormio, summa redit. Natum est adagiũ à ratione modoq́; componendi Romani exercitus. Refertur autem pariter & explicat̃ à Tito Liuio, primæ decadis libro octauo, cuius uerba libuit subscribere: Postremo in plureis ordines acies distribuebatur. Ordo enim sexagenos milites, duos cẽturiones, uexillarium unum habebat. Prima acies hastati erant, manipuli quindecim, distantes inter se modicum spacium. Manipulus leuis, uigenos milites, aliam turbam scutato-

rum

rum habebat. Leues autem, qui hastã tantum gessáq́; gererent, uocabantur. Hæc prima frons in acie, florem iuuenum pubescentium ad militiam habebat. Robustior inde ætas totidem manipulorum, quibus principibus est nomen. Hos sequebant̃ scutati omnes, insignibus maxime armis. Hoc triginta manipulorum agmen, antepilanos appellabant, quia sub signis iam alij quindecim ordines locabantur, ex quibus ordo unusquisque tres parteis habebat. Earum unamquanq́; primum pilum uocabant. Tribus ex uexillis constabat. Vexillũ centum octogintatres homines erãt. Primum uexillum triarios ducebat, ueteranum militem spectatæ uirtutis. Secundum rorarios minoris roboris, ætate factisq́;. Tertium accensos, mini-

minimæ fiduciæ manum. Eo & in postremam aciem reijciebātur. Vbi his ordinibus exercitus instructus esset, hastati omnium primi pugnam inibant. Si hastati hostem profligere nō possent, pede presso eos introducentes, in interualla ordinum principes recipiebant. Tum principum pugna erat, hastati prosequebantur. Triarij sub uexillis considebant, sinistro crure porrecto, scuta innixa humeris, hastas subrecta cuspide in terra fixas, ut haud secus quàm uallo septa inhorreret acies tenētes. Si apud principes quoq; haud satis prospere esset pugnatum, à prima acie ad triarios sensim referebantur: inde rem ad triarios redisse, cum laboratur, prouerbio increbuit. Triarij consurgentes, ubi interualla ordinum suorum principes &

hastatos

hastatos recepissent, extemplo compressis ordinibus, uelut claudebant uias, unoq́ue continente agmine, iam nulla spe post relicta, in hostẽ incidebant. Id erat formidolosissimum hosti, cũ uelut uictos insecuti, nouam repente aciem exurgentem, auctam numero cernebãt. Hactenus Titus Liuius. Cuius ex uerbis, satis arbitror liquere prouerbiũ, ut nostra interpretatione iam nõ sit opus. Item Vegetius de re militari libro secũdo, declarat post omnes acies solere collocari triarios, omni armorum genere instructos, qui genu posito subsidebãt, ut si primam aciem uinci contigisset, ab ijs integrato prælio uictoria repararetur. Modestus in libello de uocabulis rei militaris: Sextus, inquit, ordo post omneis, à firmissimis & scutatis, & omni genere

nere armorum munitis, bellatores tenebantur, quos antiqui triarios appellabant. Hi ut requieti & integri acrius inuaderent hostes, post ultimas acies sedere consueuerunt. Et si quid in primis ordinibus accidisset, de eorũ uiribus reparaturis, spes tota pendebat. Flauius Vopiscus in uita Firmi imperatoris, indicat robustissimum quenq; militem in triarios allegi solitos, docens eum neruis robustissimis fuisse, hoc argumento quod triarium quoque uinceret.

FINIS.

ERRATA.

Pag.39. quandam imaginem ῥυθμῶν.

BASILEAE EXCUDEBAT
HENRICUS PETRUS
MENSE MARTIO,
ANNO

M. D. XXXV.

Capno stat Gallus [illegible]
Cum [illegible] cohortes.

